

2. ÖĞRENME BİRİMİ

MESLEK ETİĞİ VE AHİLİK

KONULAR

1. MESLEK ETİĞİ
2. AHİLİK AHLAKI VE İLKELERİ
3. AHİLİK TEŞKİLATININ MESLEKİ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Bu öğrenme biriminde;

- Etik kavramını,
- Meslek etiği kavramını,
- Evrensel meslek etiği kurallarını,
- Meslek etiğinin iş hayatına olumlu yansımalarını,
- Ahilik ahlakını,
- Ahilik ahlakının ilkelerini,
- Ahilik eğitiminin eğitimde ve meslek hayatındaki önemini

öğreneceksiniz.

HAZIRLIK

1. Meslek etiği nedir, araştırınız.
2. Meslek etiğinin iş hayatındaki önemini araştırınız.
3. Meslek etiği ilkelerinin iş hayatındaki önemini araştırınız.

2.1. MESLEK ETİĞİ

Etik; ilk olarak Sokrates tarafından ifade edilen ve her dönemde insanların hareketlerini düzenleyen, ahlaki nitelikleri sorgulayan felsefi disiplindir. Etik, doğru ile yanlış, iyi ile kötü davranışların kurallarını ortaya koyar.

İnsanın varoluşundan 20. yüzyıla gelen etik kavramı teorik bir olgu olmuştur. 20. yüzyıldan itibaren toplumların ve insanların günlük eylemlerine çözüm getirmeye başlamıştır. Meslek etiği, genel ahlak kurallarıyla mesleki uzmanlık ölçütlerini kapsayan yazılı olmayan kurallar olarak ifade edilir. Meslek etiği kuralları, iş hayatına bir düzen getirir ve meslekte çalışanların kendilerine olan öz güvenlerini artırır.

Bir meslekte bulunan bireylerin tutarlı davranması, doğru kararlar alabilmesi, üzerlerindeki baskının yok edilmesi; yöneticilerin güçlerinin kontrol altına alınması, meslek sahiplerinin problemlerine çözüm getirmesi açısından meslek etiğinin rolü çok önemlidir.

Meslek etiğinde başta dürüstlük, güven, tutarlı olmak, topluma saygı duymak, verilen sözü tutmak yer alır. Meslek etiği; en üst kademedeki en alt kademedeki çalışanlara kadar o iş yerindeki kararların alınmasına olumlu etki yapar.

Meslek gruplarına göre meslek etiğinin bazı ilkeleri farklılık gösterse de belli başlı ilkeler evrensel bir yapıya sahiptir. Bu evrensel meslek ilkeleri dünyanın her yerinde ve her meslek grubunda geçerlidir.

Evrensel meslek ilkelerinin başında dürüstlük gelir. Dürüstlük beraberinde güveni getirir. Dürüst çalışanlar meslek hayatında güveni sağlayarak çalıştıkları alanda daha güçlü bir yer edinir.

Evrensel bir başka olgu tarafsızlıktır. Meslek sahibi alacağı kararlarda tarafsız davrandığında meslek dışı güçlerden (üçüncü şahıslar, şirketler gibi) etkilenmez. Çıkar çatışmalarından uzak durur.

Meslek sahibi, icra ettiği mesleği ile ilgili belli ölçüde bilgi, beceri ve yeteneğe sahip olmalıdır. Böylece mesleğin gerektirdiği standartlar doğrultusunda işine özen gösterir.

Meslek etiğinin bir başka ilkesi de gizliliklidir. Meslek sahibi meslekle ilgili ilişkilerde elde ettiği bilgileri görev veya hak verilmedikçe başkalarıyla paylaşmaz. Yasa ve yönetmeliklere uyarak mesleki itibarı bozacak davranışlardan kaçınır.

Meslek etiğini benimsemiş olan kamu kurumları, özel şirketler ve meslek sahipleri iş hayatlarında sürekli gelişim gösterir. Çünkü çalışanlar, iş ortamında adaletli davranır, birbirleriyle daha güçlü temellere dayanan iletişim kurarlar. Böylece huzurlu, güvenli, daha problemsiz, üretken ortam sağlanır ve hizmet kalitesi artar.

ETKİNLİK-1

Meslek etiği ve ilkelerinin meslek hayatındaki önemi ile ilgili farklı kaynaklardan bilgi notları hazırlayınız.

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Aşağıdaki işlem basamaklarını dikkate alınız.

1. Meslek etiği ile eğitim ilişkisini kesişme noktaları açısından değerlendirmesini yapınız.
 2. Meslek etiği ilkelerinin iş hayatına yansımalarını tartışınız.
- İşlem basamaklarını yaparken tablodaki önerileri dikkate alınız.

1. İşlem Basamağı	Konuya ilişkin bölümü tekrar edebilirsiniz.	Ortak noktalarını not edebilirsiniz
2. İşlem Basamağı	Konuya ilişkin bölümü tekrar edebilirsiniz.	Kısa notlar olarak çalışmanız kalıcı öğrenmeyi sağlayacaktır.

HAZIRLIK

1. Meslek etiği ile meslek hayatı arasındaki ilişkiyi kavrayabileceksiniz.
2. Ahilik ahlakı hakkındaki düşüncelerinizi sözel olarak ifade ediniz.

2.2. AHİLİK AHLAKI VE İLKELERİ

2.2.1. AHİLİK AHLAKI

Ahilik; fütüvvetten yani toplumun güvenini kazanmış erdemli kişilerin ahlaki öğretilerden doğan kuralları mesleki alanlarına uygulayan güçlü bir ahlak öğretisidir.

Ahilikte meslek ahlakı en önemli değerlerden biridir. Her birimin kendi denetleme organları mevcuttur ancak herkesin kendi kendine vicdani kontrolünün en doğru yol olduğu düşüncesi daha ağır basmaktadır.

Çalışanlar arasında yamaklık, çıraklık, kalfalık, ustalık, yiğitbaşılık gibi dönemler vardır. Bu dönemlerin geçilmesinde çırak, kalfa ve ustalık ilişkisi, bir tür baba-evlat şeklinde saygı ve sevgiye dayalıdır. Her ahi bir "pir"e bağlanmak ve sanatın geleneksel büyükleri hakkında sözlü kültürü öğrenmek, hâl ve hareketlerini onlara uydurmak zorundadır. Bu pirlere maneviyatları güçlü, üstün ve örnek ahlâk sahibi kimselerdir.

Ahilik mensuplarının pirlere bağlanması, işlerinde ihmal ve kusurdan kaçınmalarını sağlamıştır. Aksi durumda bağlı olduğu pirin sevgisi azalacak veya yok olacaktır.

Ahilik ahlakı, Ahi Evran tarafından düzenlenmiş olup toplumun ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını şekillendirmiştir.

Topumdaki gençleri mesleki, sanatsal ve askerî açılarından yetiştirmek için Ahiler tarafından dinî öğretilerin verildiği zaviyeler kurulmuştur, bu yapı içinde hiyerarşik bir yapı oluşturulmuştur.

Yerleşim yerlerinde örnek davranışlar gösteren, meslek ahlakına güvenilen, gelir düzeyi iyi olan ve mesleğinde gençleri yönlendirebilecek özellikler taşıyan kişiler "Ahi Baba" olarak seçilmiştir. Ahi Babalar yamak, çırak, kalfa, usta hiyerarşisi ile gençlerin mesleği öğrenmesi ve en üst düzeye gelmesinden sorumlu olmuştur.

2.2.2. AHİLİK İLKELERİ

Bir ahinin Ahilik kurumuna kabul edilebilmesi için birtakım şartları kabul etmesi ve bunların dışına çıkmaması gerekmiştir. Hemen hemen bütün fütüvvetnâmelerde ahinin "açık ve kapalı" olması gereken özellikleri verilmiştir.

Ahilik ahlakında "dışa ait, kapalı" ve "içte ait, açık" bu özellikler aşağıda iki başlık altında sıralanmıştır.

Dışa ait kapalı altı emir

1. El: Hırsızlık, zorbalık, kötülük ve hırsla kapalı
2. Dil: Yalan, iftira, hakarete kapalı
3. Bel: Başkalarının namus ve onuruna kapalı
4. Göz: Başkalarının hatalarını görmeye kapalı
5. Kulak: Dedikoduya kapalı
6. Mide: Zevk ve eğlence düşkünlüğüne kapalı

İçe ait açık altı emir

1. Cömert olma
2. Tevazu sahibi olma
3. Merhametli ve bağışlayıcı olma
4. Alçak gönüllü olma
5. Bencilikten uzak olma
6. Gerçekçi olma

Görsel 2.1: Ahi Evran

Bunun dışında ahinin uyması gereken başka kurallar da vardır:

- Ana babaya iyilik ve ihsanda (iyilik, bağışlama) bulunup yakın akrabayı ihmal etmemek
- Arkadaşlarına ve komşularına iyi davranmak
- Riyayı (ikiyüzlülük) terk etmek
- Büyüklere karşı hürmetli olmak
- Suçları affetmek
- İnsanlara şefkatli davranmak
- Sözünde ve içinde adaletli olmak
- Hüsnüzan (iyi niyet) etmek
- İyi huylu ve güzel ahlaklı olmak
- İşinde ve hayatında doğru, güvenilir olmak
- Sözünde ve sevgisinde vefalı olmak, sözünü bilmek
- Hizmette ve vermede ayırım yapmamak
- Yaptığı iyilikten karşılık beklememek
- Güler yüzlü ve tatlı dilli olmak
- Hataları yüze vurmamak
- Dostluğa önem vermek
- Kötülük edenlere iyilikte bulunmak
- Kimseyi azarlamamak, dedikoduyu terk etmek
- Komşularına iyilik etmek
- Daima samimi davranmak
- Başkasının malına hıyanet etmemek
- Sabır ehli olmak
- Cömert, ikram ve kerem sahibi olmak
- Daima hakkı gözetmek
- Öfkesine hakim olmak
- Suçluya yumuşak davranmak
- Sır saklamak, gelmeyene gitmek
- Dost ve akrabayı ziyaret etmek
- İç, dış, özü, sözü bir olmak
- Kötü söz ve hareketlerden sakınmak
- Maiyetindekileri korumak ve gözetmek
- Makam ve mevki sahibi iken mütevazı olmak, güçlü ve kuvvetli olunca affetmek
- İkranda ve iyilikte bulununca başa kakmamak

Görsel 2.2: Ahilik

Ahilik; zengin-fakir ayrımı yapmaz.

Çalışmak ve üretmek, alın teri ile kazanmak, ahilikte bir ahlak kuralıdır. Bunun için herkesin mutlaka bir mesleği ve işi olmalıdır.

2.3. AHİLİK TEŞKİLATININ MESLEKİ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Halkın bakış açısına göre Ahi zaviyeleri her taraftan gelip giden misafirlerin dolup taşıdığı ve ağırlandığı, büyük kutlamaların tertiplendiği, birbirinden değişik törenlerin yapıldığı mekânlardır. Yapılan faaliyetler ve uygulanan prensiplerin hepsinde birer eğitici yön olduğu gerçeği herkesin ortak fikridir. Ahi birliğine mensup olanlar ahilik prensiplerine uyarlar. Bununla yapılan işten mutlu olmak, kendileri ve çevreleriyle barışık yaşamaları amaçlanır. Temeli yüksek ahlak olan bu binanın çatısı dayanışma ve yardımlaşmadır.

Ahilik kültürü; iktisadi, ticari ve toplumsal hayatın bütün alanlarını kapsayan bir kültürdür. Ahi birliklerinin kendi amaçlarına uygun olarak kurduğu ve geliştirdiği eğitim sistemlerinin karakteristik özellikleri şöyle sıralanabilir:

Ahilik kültüründe mesleki eğitim, iş başında kalfalar ve ustalar tarafından verilirdi. Modern dünyada

Eğitim sistemlerinin karakteristik özellikleri
• İş başında yapılan eğitim, iş dışında yapılan eğitimle bütünleşir.
• Eğitim, ömür boyu süren bir süreçtir.
• Köylere kadar varan geniş bir teşkilât kurulmuştur.
• Sistem, Ahilik prensiplerine uymayı taahhüt eden herkese açıktır.
• Derslerin yetkili kişiler tarafından verilmesi esastır.
• Eğitimden herkes ücretsiz olarak faydalanır.

sorunlara çözüm olarak Ahilik kurumundan yararlanılabilir. Bu kurum Anadolu Selçuklu Devleti zamanında ortaya çıkmış; Osmanlı Devleti'nin kurulma ve yükselme devrinde toplumda bütünleştirici, dayanışmacı, iş birliği içinde olan yapısıyla devletin büyümesine en büyük katkıyı sağlamıştır.

Ahi ocağında hiyerarşi (ast-üst ilişkisi) birtakım törenlerle resmîleşmiştir. Bu törenler bir tür sınıf geçme töreni olmuş ve aşağıdaki sırayla gerçekleşmiştir:

- **Yol atası ve yol kardeşliği töreni:** Ahiliğe girmek isteyen gençlerin, birliğe kabul edilmesi bu törenle gerçekleşmiş, zamanla çırak kabul etme töreni hâlini almıştır.
- **Yol sahibi olma töreni:** Çıraklık süresini tamamlayanların kalfalığa yükseltilmesi için yapılan törendir.

Ustalık (icazet)/şed kuşanma töreni: Kalfalık süresini tamamlayıp ustalık becerilerine sahip olmuş kişilerin kabulü için gerçekleştirilen törendir. Ustasının rızasını alarak şed kuşanan bir esnaf veya sanatkâr usta olarak iş yeri açma hakkına sahip olacak; başka bir deyişle tam bir "Ahi" olacaktır. Bir kalfa, fütüvvetin aradığı bütün özellikleri nefsinde taşıyorsa ve üstadının işlediği sanatı tüm incelikleriyle öğrendiyse icazet talebinde bulunurdu. Ahilikte icazet almak, şed kuşanma yoluyla olurdu. Bir kalfa ancak ustası kendisinden razı ise şed kuşanma talebinde bulunabilirdi. Üstat rızası almak bu işin ilk şartıydı.

ETKİNLİK-1

Etik, meslek etiği, Ahilik kavramlarını ve Ahilik ahlakıyla meslek hayatı arasındaki ilişkiyi çeşitli kaynaklardan araştırınız.

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Aşağıdaki işlem basamaklarını dikkate alınız.

1. Ahilik ahlakı ile meslek temelleri arasındaki ilişkiyi değerlendiriniz.
2. Ahilik ilkelerini sayınız.

İşlem basamaklarını yaparken tablodaki önerileri dikkate alınız.

1. İşlem Basamağı	Konuya ilişkin bölümü tekrar edebilirsiniz.
2. İşlem Basamağı	Konuya ilişkin bölümü tekrar edebilirsiniz.